

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

Οικονομικά για Μη Οικονομολόγους

Ενότητα 4: Θεωρία Ζήτησης και Προσφοράς

Καθηγητής: Κώστας Τσεκούρας
Σχολή Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων
Τμήμα Οικονομικών Επιστημών

Σκοποί ενότητας

Στην αγορά αλληλενεργούν 2 δυνάμεις, η ζήτηση (D) και η προσφορά (S). Σκοπός της παρούσας ενότητας είναι η παρουσίαση και ανάλυση απο κοινού των θεωριών **ζήτησης και προσφοράς**. Επιπλέον παρουσιάζεται και αναλύεται το **σημείο ισορροπίας** καταναλωτή και παραγωγού. Σε αυτή την κατεύθυνση παρουσιάζονται και αναλύονται οι έννοιες της **ελαστικότητας ζήτησης** και της **ελαστικότητας προσφοράς**.

Περιεχόμενα ενότητας

- Η έννοια της αγοράς
- Η θεωρία ζήτησης
- Η θεωρία προσφοράς
- Σημείο ισορροπίας
- Ελαστικότητα Ζήτησης
- Ελαστικότητα Προσφοράς

Η έννοια της αγοράς

- Η **αγορά** είναι το θεσμικό πλαίσιο μέσω του οποίου οι αγοραστές και οι πωλητές επικοινωνούν για να ανταλλάξουν αγαθά ή υπηρεσίες. Εναλλακτικά, είναι ο μηχανισμός με τον οποίο οι αποφάσεις παραγωγής και κατανάλωσης συντονίζονται μέσω των προσαρμογών των τιμών .
- Περιγράφει τη διαδικασία με την οποία , οι αποφάσεις των νοικοκυριών σχετικά με την κατανάλωση διαφόρων αγαθών , οι αποφάσεις των επιχειρήσεων για το τι και πώς θα παράγουν , και οι αποφάσεις των εργαζομένων για το πόσο και για ποιόν θα εργαστούν, συντονίζονται όλες μέσω των μεταβολών των τιμών .
- **Ελεύθερες αγορές** είναι οι αγορές που λειτουργούν χωρίς κυβερνητικές παρεμβάσεις και το ύψος των τιμών προσδιορίζεται αποκλειστικά απ ' τις δυνάμεις της προσφοράς και ζήτησης.

Ζήτηση: γενικά

- **Ορισμός:** είναι η ποσότητα ενός αγαθού που επιθυμούν να αγοράσουν οι αγοραστές σε κάθε δεδομένη τιμή .
- **Περιγράφει :** τη συμπεριφορά των αγοραστών σε κάθε τιμή . Σε κάθε συγκεκριμένη τιμή υπάρχει μια συγκεκριμένη ζητούμενη ποσότητα .
- Ο όρος «ζητούμενη ποσότητα» έχει νόημα μόνο σε σχέση με μία συγκεκριμένη τιμή.
- Η **καμπύλη ζήτησης** αποτυπώνει τη σχέση τιμής και ζητούμενης ποσότητας όταν οι προσδιοριστικοί παράγοντες της ζήτησης είναι σταθεροί (*ceteris paribus*). Έχει **αρνητική κλίση** γιατί με σταθερούς τους άλλους παράγοντες, όσο χαμηλότερη είναι η τιμή, τόσο υψηλότερη είναι η ζητούμενη ποσότητα.

Συνάρτηση Ζήτησης

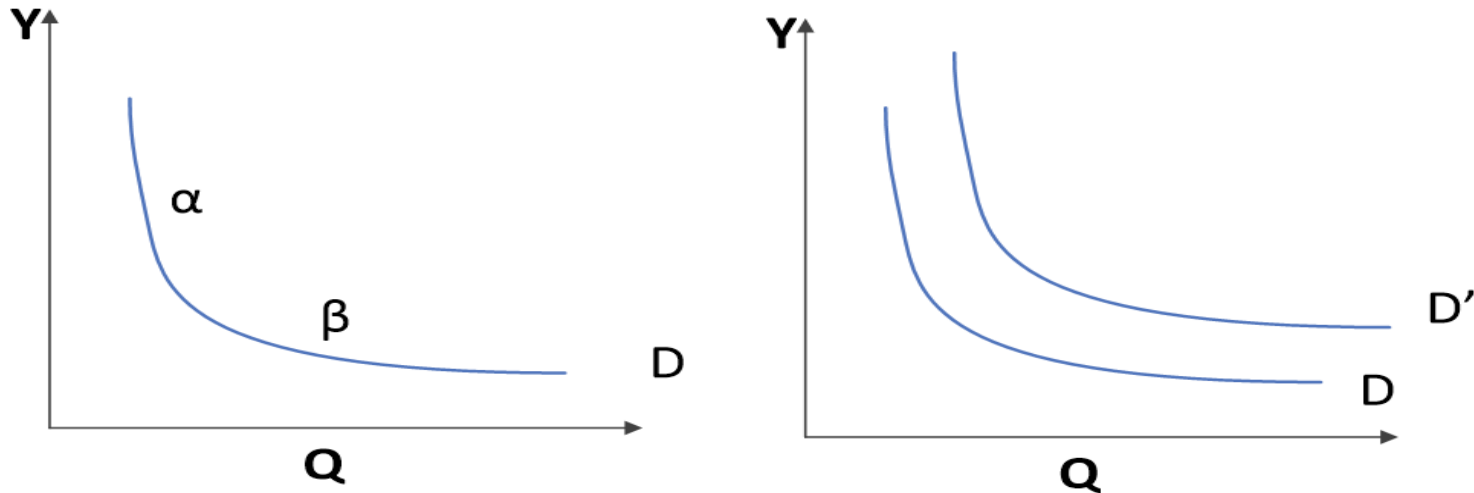
Η σχέση της συνολικής ζήτησης για ένα προϊόν και των παραγόντων που την προσδιορίζουν αναφέρεται ως **συνάρτηση ζήτησης**

$$Q=f(P) \text{ όπου } \frac{\partial Q}{\partial P} < 0$$

Νόμος της Ζήτησης

Η ζήτηση για ένα προϊόν είναι η σχέση που δείχνει την ποσότητα (q) που οι καταναλωτές επιθυμούν και έχουν την δυνατότητα να αγοράσουν σε κάθε τιμή (p) του. Κατά κανόνα υπάρχει **αντίστροφη σχέση μεταξύ της τιμής ενός προϊόντος και της ποσότητας που ζητείται.**

Διάγραμμα Καμπύλης Ζήτησης

- Όταν μεταβάλλεται η τιμή ενός προϊόντος, μεταβάλλεται η **ζητούμενη ποσότητα**, όμως η ζήτηση για το προϊόν δεν αλλάζει (έχουμε μετακίνηση επί της καμπύλης ζήτησης, από το α στο β, πάντοτε πάνω στην D).
- Για να μεταβληθεί η **ζήτηση** (μετατόπιση της D στην θέση D αύξηση της ζήτησης) ενός προϊόντος πρέπει να μεταβληθούν οι προσδιοριστικοί παράγοντες της ζήτησης (π.χ. προτιμήσεις των καταναλωτών, εισόδημα καταναλωτών, τιμές των άλλων αγαθών, αριθμός αγοραστών, προσδοκίες των καταναλωτών).

Προσδιοριστικοί παράγοντες της ζήτησης (1)

Εισόδημα \Rightarrow **κανονικά αγαθά** $\rightarrow I / D$ ανάλογα ποσά $\uparrow I$
 $\uparrow D$ και $\downarrow I \downarrow D$ ($I =$ εισόδημα και $D =$ ζήτηση).

\Rightarrow **κατώτερα αγαθά** $\rightarrow I / D$ αντιστρόφως
ανάλογα ποσά $\uparrow I \downarrow D$ και $\downarrow I \uparrow D$.

Τιμές άλλων αγαθών \Rightarrow **υποκατάστατα** $\rightarrow P / D$ ανάλογα
αγαθό A: $\uparrow P \uparrow D$ και αγαθό B: $\downarrow P \downarrow D$

\Rightarrow **συμπληρωματικά** $\rightarrow P / D$ αντιστρόφως ανάλογα
αγαθό A: $\uparrow P \downarrow D$ και αγαθό B: $\downarrow P \uparrow D$.

Προσδιοριστικοί παράγοντες της ζήτησης (2)

Προτιμήσεις

$$Q_d = F(f, I, P_s, P_c, A) \text{ με } \frac{\partial Q}{\partial P} < 0, \frac{\partial Q}{\partial I} > 0, \frac{\partial Q}{\partial P_s} > 0, \frac{\partial Q}{\partial P_c} < 0$$

Όπου

P_s : υποκατάστατα αγαθά

P_c : συμπληρωματικά αγαθά

A: άλλοι παράγοντες

P: η τιμή πώλησης του αγαθού

I : εισόδημα καταναλωτή

Προσφορά: Γενικά

- **Ορισμός:** είναι η ποσότητα ενός αγαθού που οι πωλητές επιθυμούν να πουλήσουν σε κάθε δεδομένη τιμή.
- **Περιγράφει:** την συμπεριφορά των πωλητών σε κάθε δεδομένη τιμή. Σε κάθε συγκεκριμένη τιμή υπάρχει μια συγκεκριμένη προσφερόμενη ποσότητα. Ο όρος «**προσφερόμενη ποσότητα**» έχει νόημα μόνο με μία συγκεκριμένη τιμή .
- Η **καμπύλη προσφοράς:** αποτυπώνει την σχέση τιμής και προσφερόμενης ποσότητας με σταθερούς τους προσδιοριστικούς παράγοντες της προσφοράς (*ceteris paribus*). Έχει θετική κλίση γιατί με σταθερούς τους άλλους παράγοντες , όσο υψηλότερη είναι η τιμή, τόσο μεγαλύτερη είναι η προσφερόμενη ποσότητα.

Η συνάρτηση Προσφοράς

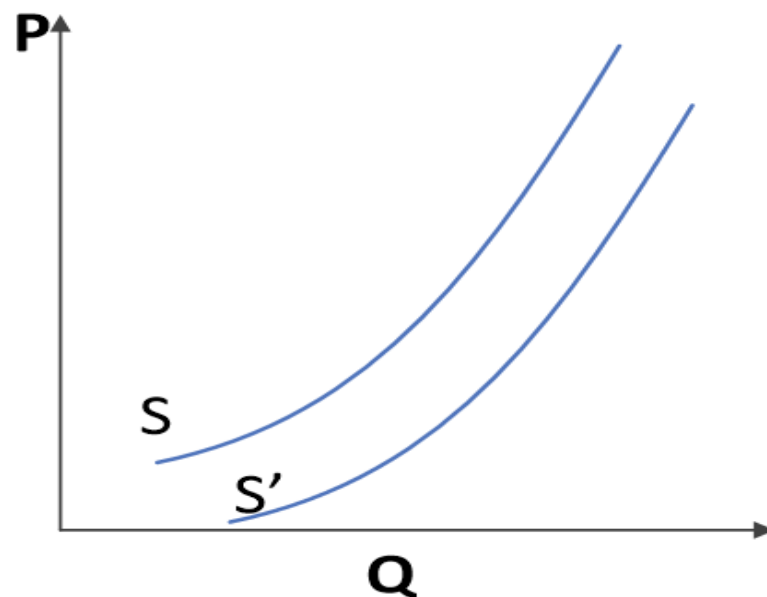
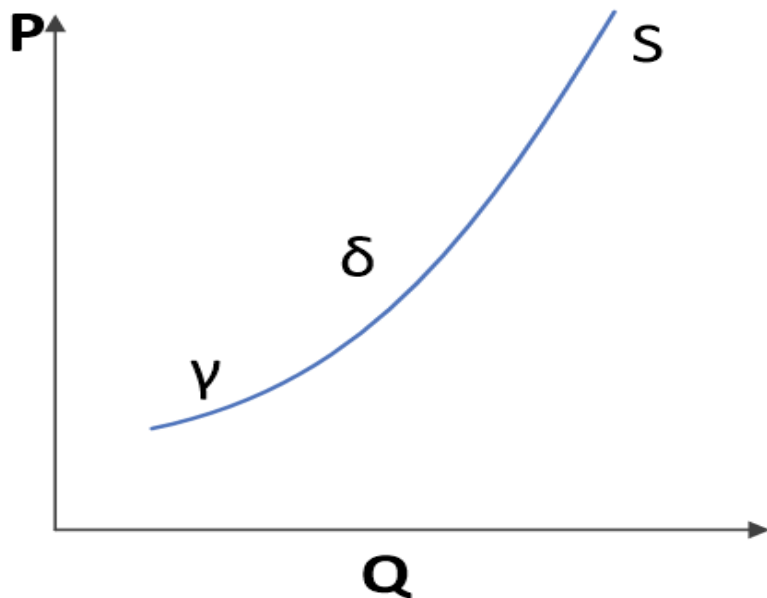
Η σχέση της συνολικής προσφοράς για ένα προϊόν και των παραγόντων που την προσδιορίζουν αναφέρεται ως **συνάρτηση προσφοράς**

$$Q_S = G(P) \text{ με } \frac{\partial Q_S}{\partial P} > 0$$

Νόμος της Προσφοράς

Η προσφορά (S) αποτελεί τη σχέση μεταξύ της τιμής (p) ενός προϊόντος και της ποσότητας (q) που προσφέρεται από τους παραγωγούς σε κάθε τιμή. Η σχέση αυτή είναι κατά κανόνα θετική.

Διάγραμμα Καμπύλης Προσφοράς

- Όταν μεταβάλλεται η τιμή ενός προϊόντος δεν αλλάζει η προσφορά, αλλά μόνο η προσφερόμενη ποσότητα- έχουμε μετακίνηση επί της S (από το δ στο γ). Αν αλλάξει ένας από τους προσδιοριστικούς παράγοντες της προσφοράς, έχουμε μετατόπιση της καμπύλης προσφοράς (από S σε S' αύξηση της προσφοράς).

Προσδιοριστικοί παράγοντες της προσφοράς

- **Τεχνολογία (T)**
- **Κόστος παραγωγής (τιμές παραγωγικών συντελεστών) (W)**
- **Περιβάλλον και κλίμα (αγροτικά προϊόντα) (R)**
- **Οι κυβερνητικές ρυθμίσεις (R)**
- **Ο αριθμός των επιχειρήσεων που παράγουν το ίδιο προϊόν (n)**

Έτσι η συνάρτηση προσφοράς γίνεται : $Q_s = g(P, T, W, R, n)$

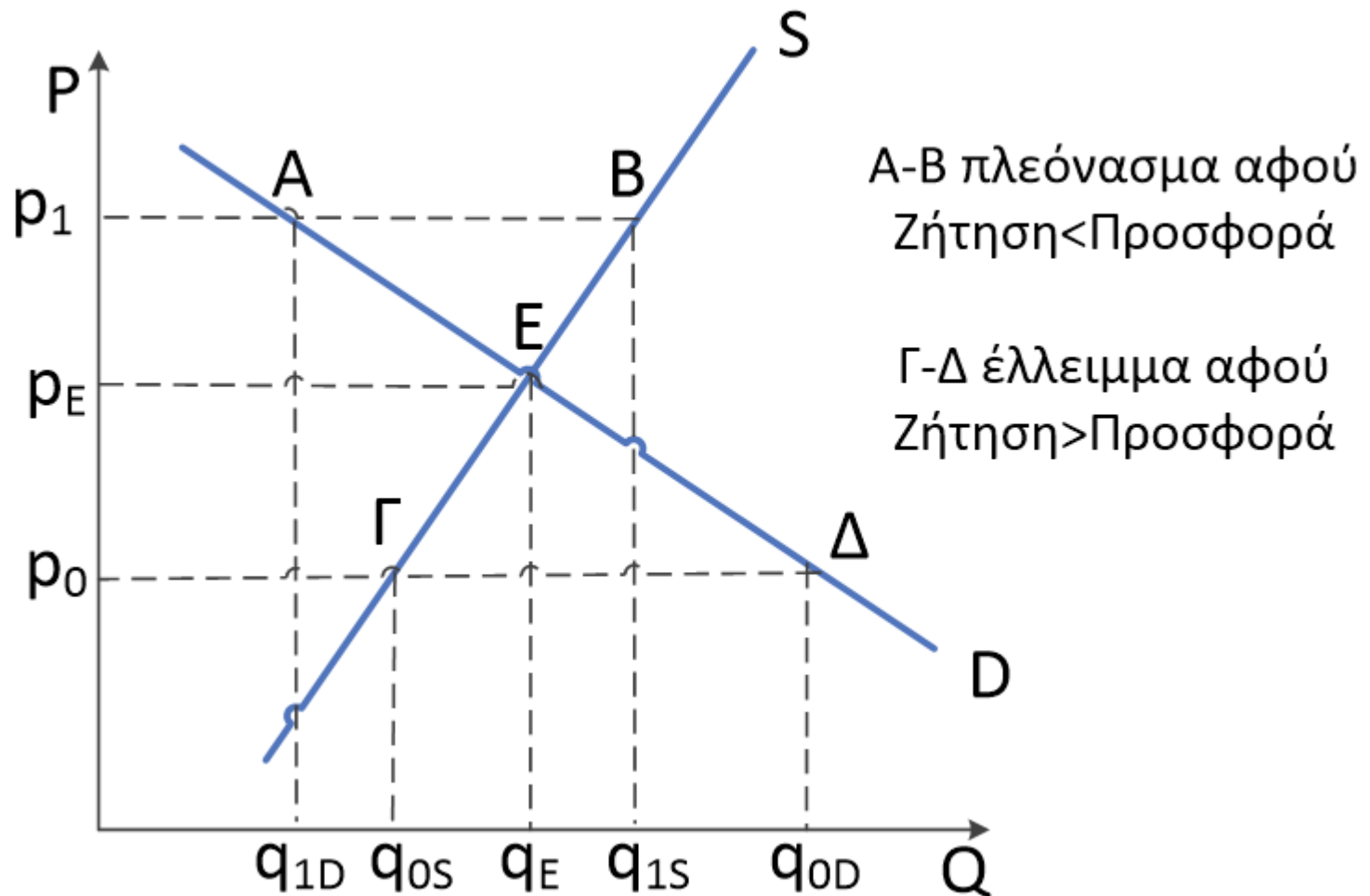
Ισορροπία Αγοράς

- Η ζήτηση και η προσφορά αλληλενεργούν στην αγορά. Η έννοια της ισορροπίας στην Οικονομική Επιστήμη ορίζεται ως ένα σύνολο αλληλοεπηρεαζόμενων μεταβλητών, οι οποίες προσαρμόζονται με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην δημιουργείται ενδογενής τάση για μεταβολή.
- Η αγορά εκκαθαρίζεται ή είναι σε ισορροπία, **όταν η τιμή εξισώνει την ζητούμενη με την προσφερόμενη ποσότητα.** Στο σημείο ισορροπίας, οι καμπύλες ζήτησης και προσφοράς τέμνονται.

Έλλειμα-Πλεόνασμα

- Σε τιμές χαμηλότερες απ' την τιμή ισορροπίας υπάρχει **υπερβάλλουσα ζήτηση** (έλλειψη του αγαθού), η οποία προκαλεί αυξητικές πιέσεις στην τιμή.
- Σε τιμές υψηλότερες απ' την τιμή ισορροπίας υπάρχει **υπερβάλλουσα προσφορά** (πλεόνασμα), η οποία προκαλεί μείωση της τιμής.
- Στην ελεύθερη αγορά, οι αποκλίσεις απ' την τιμή ισορροπίας αυτοεξαλείφονται.

Διάγραμμα Προσδιορισμού της Τιμής Ισορροπίας

Ειδικά θέματα ισορροπίας

- Οι **έλεγχοι τιμών** αφορούν τους κυβερνητικούς κανόνες ή νόμους που εμποδίζουν την εκκαθάριση μέσω των προσαρμογών των τιμών (επιβολή ελάχιστων και ανώτατων τιμών).
- Η επιβολή **ανώτατης τιμής** καθιστά παράνομη τη χρέωση τιμής ανώτερης από την καθορισθείσα και επιβάλλεται συνήθως όταν η έλλειψη ενός αγαθού δημιουργεί κινδύνους για εκτόξευση της τιμής του σε πολύ υψηλά επίπεδα. Σκοπός της είναι η μείωση της τιμής που καταβάλλουν οι καταναλωτές . Μία συνήθης επίπτωση της παραπάνω επιβολής είναι η δημιουργία «**μαύρης αγοράς**». Για να είναι αποτελεσματική θα πρέπει να επιβληθεί σε ύψος μικρότερο από την τιμή ισορροπίας που καθορίζει η ελεύθερη αγορά.
- Η επιβολή **κατώτατης τιμής** για να είναι αποτελεσματική θα πρέπει να καθορίζεται σε επίπεδο υψηλότερο από την τιμή ισορροπίας της ελεύθερης αγοράς. Ο σκοπός της επιβολής της είναι η αύξηση της τιμής που απολαμβάνει ο παραγωγός .

Ελαστικότητα Ζήτησης

- Η ανταπόκριση της ζητούμενης ή της προσφερόμενης ποσότητας στις μεταβολές της τιμής εξαρτάται αντίστοιχα από την ελαστικότητα της ζήτησης, του εισοδήματος, των συμπληρωματικών/υποκατάστατων αγαθών και της προσφοράς.

Ελαστικότητα της ζήτησης ως προς την τιμή του προϊόντος (1)

- $e_q = -\frac{dq}{dp} \frac{p}{q}$ όπου dq = μεταβολή της ζητούμενης ποσότητας, dp = μεταβολή της τιμής, p = αρχική τιμή, q = αρχική ζητούμενη ποσότητα.
- Ο συντελεστής ελαστικότητας της ζήτησης έχει αρνητικό πρόσημο γιατί όταν αυξάνεται η τιμή μειώνεται η ποσότητα.
- Γενικά, η τιμή της ελαστικότητας ζήτησης αυξάνει καθώς αυξάνει η τιμή του προϊόντος, ενώ καθώς κινούμαστε προς τα κάτω της καμπύλης ζήτησης, η ελαστικότητα μικραίνει.

Ελαστικότητα της ζήτησης ως προς την τιμή του προϊόντος (2)

Αν: $|e_q| > 1$ ελαστική ζήτηση (δηλαδή, $dq > dp$)

$|e_q| < 1$ ανελαστική ζήτηση (δηλαδή, $dq < dp$)

$|e_q| = 1$ μοναδιαία ζήτηση (δηλαδή, $dq = dp$)

$|e_q| = 0$ πλήρως ανελαστική ζήτηση (δηλαδή, μία μεταβολή της p δεν επιφέρει μεταβολή στην q)

$|e_q| = \infty$ απείρως ελαστική ζήτηση (δηλαδή, η q μεταβάλλεται και χωρίς μεταβολή της p)

Εισοδηματική ελαστικότητα (1)

- Ως εισοδηματική ελαστικότητα ζήτησης θεωρούμε το λόγο της ποσοστιαίας μεταβολής ενός αγαθού σε σχέση με την ποσοστιαία μεταβολή του εισοδήματος.

$$e_I = \frac{dq}{dI} \frac{I}{q}, \quad I = \text{εισόδημα}$$

Εισοδηματική ελαστικότητα (2)

Αν: $e_i > 0$ η αύξηση του εισοδήματος αυξάνει την ζήτηση, δηλαδή τα αγαθά είναι κανονικά

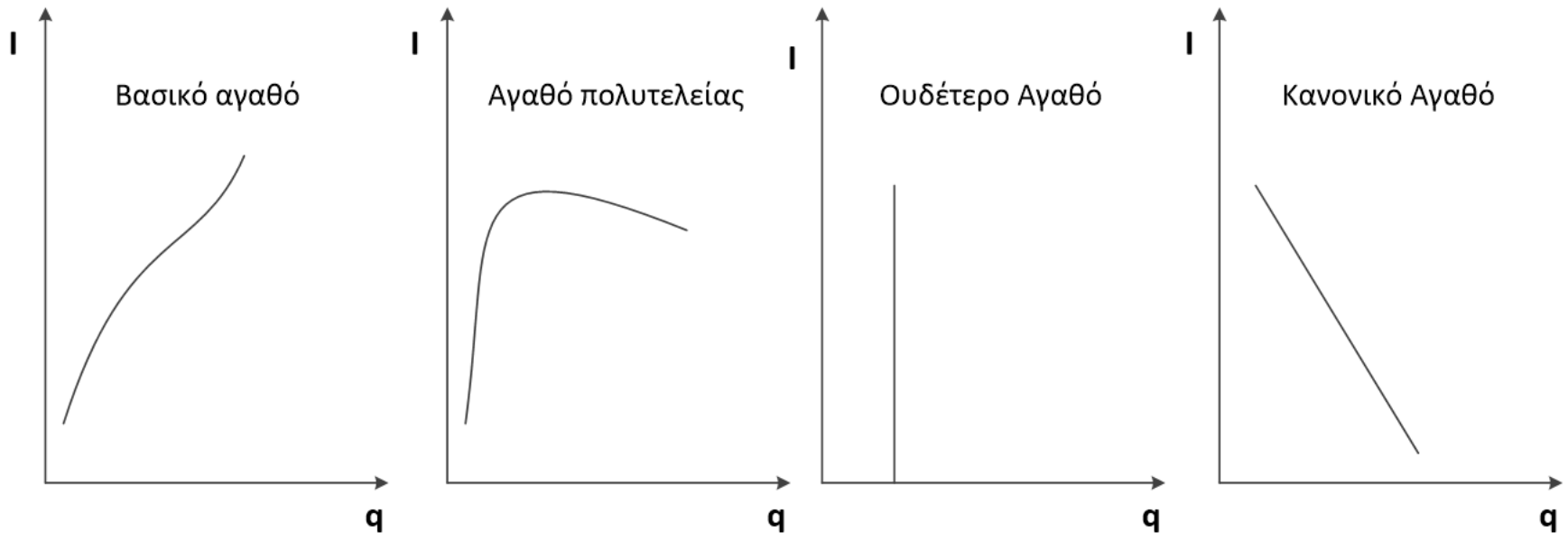
$e_i < 0$ η αύξηση του εισοδήματος μειώνει την ζήτηση, δηλαδή τα αγαθά είναι κατώτερα

$e_i = 0$ η αύξηση του εισοδήματος δεν φέρει μεταβολή στην ζήτηση, δηλαδή τα αγαθά είναι ουδέτερα

$e_i > 1$ αγαθά πολυτελείας

$e_i < 1$ βασικά αγαθά

Βασικά, πολυτελείας, ουδέτερα και κατώτερα αγαθά (καμπύλες Engel)

Σταυροειδής ελαστικότητα (1)

- Η σταυροειδής ελαστικότητα ζήτησης του αγαθού x μετρά την ποσοστιαία μεταβολή της ζητούμενης ποσότητας του αγαθού x σε σχέση με την ποσοστιαία μεταβολή της τιμής του αγαθού y .

$$e_{x,p_y} = \frac{dx}{dp_y} \frac{p_y}{x}$$

Σταυροειδής ελαστικότητα (2)

Αν: $e_{x,p_y} > 0$ τα αγαθά είναι υποκατάστατα

$e_{x,p_y} < 0$ τα αγαθά είναι συμπληρωματικά

$e_{x,p_y} = 0$ τα αγαθά είναι ανεξάρτητα μεταξύ τους

Ελαστικότητα προσφοράς (1)

- Η ελαστικότητα προσφοράς ως προς την τιμή ενός αγαθού είναι το μέτρο που δείχνει την ποσοστιαία μεταβολή της προσφερόμενης ποσότητας του αγαθού σε σχέση με την ποσοστιαία μεταβολή της τιμής του.
- Η ελαστικότητα προσφοράς είναι πάντοτε θετική ένεκα του Νόμου της Προσφοράς.

Ελαστικότητα προσφοράς (2)

- $e_s = \frac{dq_s}{dp} \frac{p}{q_s}$, όπου dq_s = μεταβολή της προσφερόμενης ποσότητας, dp = μεταβολή της τιμής, p = αρχική τιμή, q_s = αρχική προσφερόμενη ποσότητα.

Αν: $e_s = 0$ τελείως ανελαστική καμπύλη προσφοράς

$e_s = \infty$ τελείως ελαστική καμπύλη προσφοράς

Ελαστική προσφορά όταν $dq_s < dp$

Ανελαστική προσφορά όταν $dq_s > dp$

Χρήση Διατάξεων

Τέλος Ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Κώστας Τσεκούρας, Ph.D 2015.
«Οικονομικά για μη Οικονομολόγους». Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο
από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.upatras.gr/courses/ECON1238/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Σημείωμα Χρήσης Έργων

Το έργο αυτό κάνει χρήση του έργου:

«Εισαγωγή στην Οικονομική», Begg, D. (2006),
Εκδόσεις: Κριτική.

«Οικονομική», Samuelson, P. Και Nordhaus, W. (2000),
Εκδόσεις: Παπαζήση.

«Αρχές της Οικονομικής», Mankiw, N. G. (2001),
Εκδόσεις: Τυπωθήτω.